

Թեան . վասն զի երևակայական ան-
հաստատ պաշտօն կ'ըլլայ :

Թէպէտ և խորին խմաստութիւն մը
կար այն ծիծաղին մէջ , բայց խնդիրը
քայլ մը առաջ չգնաց :

Մայրութեան օրս ալ դեռ վիճաբանու-
թիւն կ'ընեն , ու իրարու հետ չեն միա-
բանիր :

Բայց ամենքը միաբերան կ'ըսեն Թէ
Արծնական և բարոյական դաստիարա-
կութիւն մը պէտք է :

Եւ բարոյական վարպետներու տեղ
դեռ ուսման վարպետները բռնած են :

Մայր մեծ խնդրոյս վրայօք վեր 'ի վե-
րոյ միայն անցայ ես հոս : Քիչ մը ետ-
քը նորէն պիտի խօսիմ այս նիւթիս
վրայ , մանաւանդ Թէ ոչ երբեք ձեռքէ
պիտի թողումայս նիւթը : Մը ամե-
նայն խնդիրք ասոր հետ կապակցու-
թիւն ունին ու կախմունք :

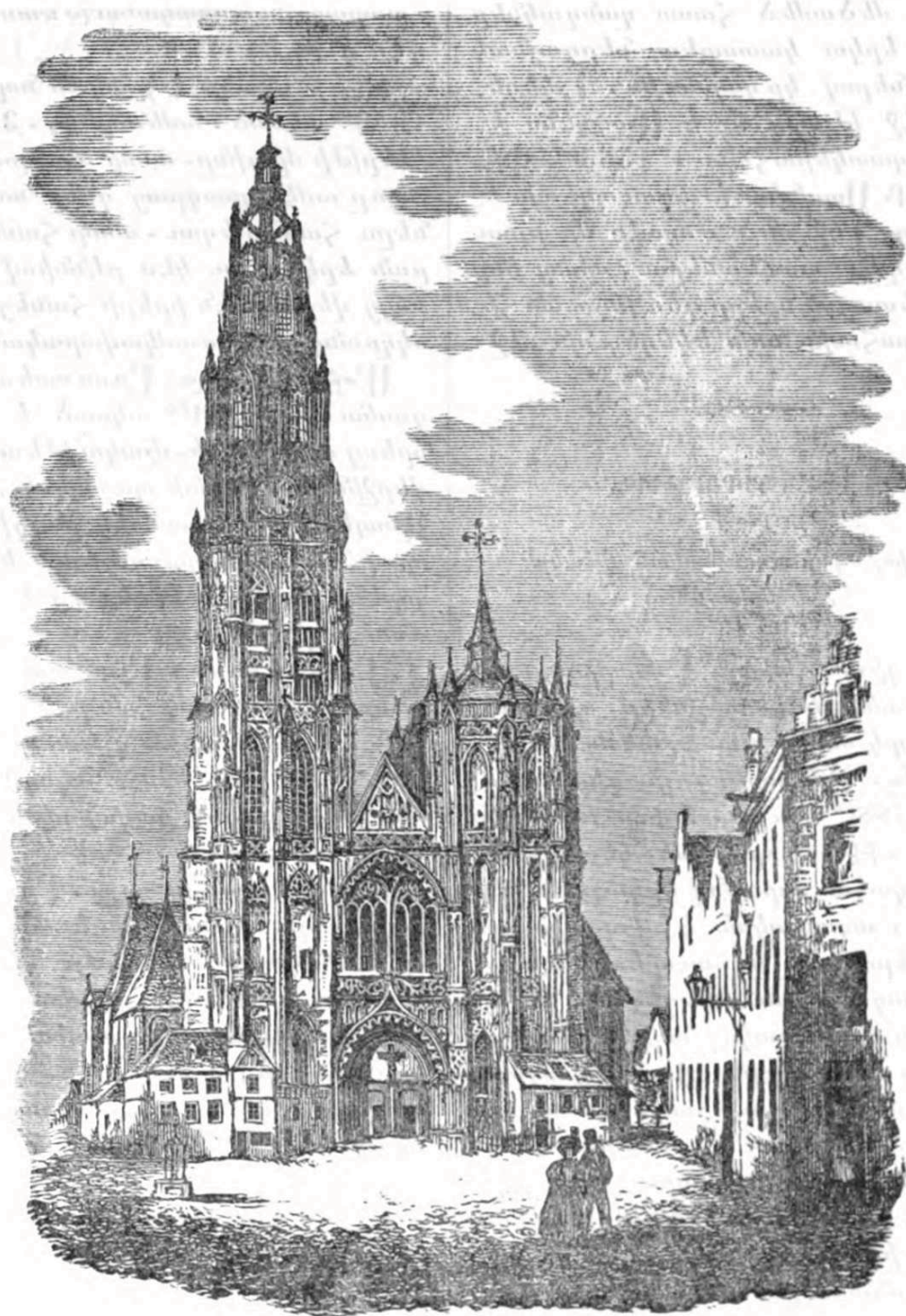
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Անվերսա քաղաքը . — Մայր եկեղեցին :

Մանկութեան քաղաքին ծագմանը վրայօք
հին յիշատակագիրները ամենեւին ճիշդ
տեղեկութիւն մը չեն տար , այլ միայն
հրաշալի դէպքեր , առասպելներ վրան
կը պատմեն . բայց այս իրաւ է Թէ իր
դիրքը շատ գեղեցիկ է , և փառաւոր
շէնքերով զարդարուած : Ընդարձակ
դաշտի մը վրայ կառուցած է , զորն որ
Հէլտա գետը կը պատէ կը պաշտպա-
նէ : Սեփական նաւեր կրնան այս գե-
տէն մինչև Մանկութեան գալ : Ընդարձակ
և խոր նաւահանգիստ ունի , և դիրքը
այնպէս յարմար է , որ կարծես Թէ 'ի բնէ
սահմանեալ է Եւրոպիոյ առաջին վա-
ճառական քաղաքներէն մէկն ըլլալու :
Եւ արդարև վեշտասաներորդ դարուն
խիստ բանուկ էր իր վաճառականու-
թիւնը և Հէլտան ամէն ազգաց նա-
ւերով լեցուած էր , ու մի և նոյն ժա-

մանակը 2,500 նաւ կը գտնուէր նաւա-
հանգիստը , անանկ որ եկող նաւերը
շաբաթով կը սպասէին մէկմէկու՝ նա-
ւահանգիստը մտնելու համար : Մայր
եղաւ իր ամենէն ծաղկեալ դարը . իսկ
անկումը սկսաւ 1585-ին , և վերջի հա-
րուածը առաւ իր նաւահանգիստին դո-
ցուելովը Սեփական հաշտութեան
վերջը : Պարագ տեղը աշխատեցաւ
Յովսէփ Բ Հէլտան նորէն բանալու ,
որն որ Վաթիկանի պէս մեծ մարդու
մը կարօտ էր իր առաջին պայծառու-
թեանը հասնելու համար : Վաթիկան
միտքը դրած էր իր բոլոր ընդարձակ տե-
րութեան նաւահանգիստն ընել զանի-
կայ՝ վաճառական նաւերու և պատե-
րազմական նաւատորմիղներու : Եւ ա-
սով կ'ուզէր փնասել Մանկութեան իր
ոխերիմ թշնամոյն . բայց իր առջի ինկ-
նալու ատենը 1814-ին Մանկութեան բոլոր
Վաթիկանի անբաւ աշխատութեամբ
ըրած պատրաստութիւնները փճացու-
ցին : Մեկէք վերջը անոր տեղը Մանկութեան
տամտիրեց գրեթէ բոլոր վաճառակա-
նութեան . և Մանկութեան երրորդ կար-
գի քաղաքներուն կարգը անցաւ , և
այս օրուան օրս հազիւ Թէ 90,000 բնա-
կիչ ունի մէջը : Խիստ ամուր քաղաք
է . ունի մէկ բերդ մը , և 10,000 տնէ
աւելի : Մանկութեան ծագմանը , շաբար ,
մետաքսեայ կերպասները , կտաւր , բամ-
բակը , և այլն , խիստ յարգի են : Եւրե-
լի են իր մեծակաւոյց շէնքերը , որոնք
իր փառքը կ'աւելցնեն . ինչպէս վաճա-
ռականաց ժողովատեղին ալ , որ բոլոր
Եւրոպիոյ հնագոյնն է . նմանապէս խոր-
հրդանոցը : Ունի դարձեալ ծովային
զինարան . բայց ամենէն հուշակաւորն
է իր Մայր եկեղեցին : Մայր հոյակապ
եկեղեցին մետասաներորդ դարուն վեր-
ջերը սկսած է շինուիլ և երկոտասա-
ներորդ դարուն սկիզբները լմնցած :
Միկայ 500 ոտք երկայնութիւն ու-
նի , 230 ոտք լայնութիւն և 300 ոտք
բարձրութիւն : Մայր ընդարձակ եկե-
ղեցոյս մէջ մատրանց բազմութիւն
կայ , և երկու հարիւր կամարէն աւելի՝
նոյնչափ թուով սիւններու վրայ առած :

Մայր եկեղեցին :

Իսկաւ վայելուչ և միանգամայն վսեմ է այս եկեղեցւոյ տեսքը . բայց իր մեծագործութիւնը աւելի իր մեծ աշտարակին վրայ կ'երևայ , որ Վոլդը-Տամի աշտարակ կ'ըսուի , որուն շինուածքը 1415^{ին} լմնցաւ , որ է ըսել եկեղեցւոյն շինուելէն իրեք դար ետքը : Վստաշտարակիս բարձրութիւնն է 466 ոտք , խաչն ալ մէկտեղ հաշուելով՝ որ 15 ոտք

է : Վստ հիանալի գոթացի ճարտարապետութեամբ կառուցած շէնքը՝ վանդակակերտ շինուած է շատ մեծ աշխատութեամբ : Ղխարհիս վրայի կարգէ դուրս աշտարակներէն մէկն է այս , և ասոր մեծութեանը գաղափար մը տալու համար՝ բաւական է ըսել , որ վրայի ժամացուցին տախտակին շրջապատը 90 ոտքէն պակաս չէ , և աշտարակին

մէջը 33 մեծամեծ հաստ զանգակներ
կան, և երկու կատարեալ ներդաշնակ
եղանակներով կը զարնուին: Այնպէս
ցւոյս մէջ թաղուած է Ռուպէնս եւ
րևելի պատկերահանը: 1555^{ին} Փի-
լիպպոս Բ Սպանիոյ թագաւորը այս ե-
կեղեցւոյս մէջ մեծ ժողովք մը ըրաւ
Ռսկեգեղման ասպետներու, որոնց ինը
վեհապետաց զէնքերը դեռ ինչուան հի-
մա կը պահուին նոյն եկեղեցւոյն մէջ:

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Անգղիոյ արդի ուսումնական վիճակը:
(Տես երես 248)

Հոս յիշենք միայն I օնտրայի գըւ-
խածոր քանի մը լրագիրները, որոնք ա-
ւելի վարկ ունին հասարակաց առջև:

Թայմս. Ամենօրեայ լրագիր, սկը-
սեալ 1788^{ին}. Իւրաքանչիւր թերթին
գինն է 5 Բէնի, որ է ըսել կէս ֆրանգ
և տաճկական դրամով երկուք ու կէս
ղուռուշ. ազատական է, քաղաքական
ինդիքներու մէջ լուսաւորեալ, պաշտ-
պան անգղիական եկեղեցւոյ, և ա-
ռանձինն հակառակող աղքատաց վրայ
նոր դրուած օրէնքին: Թայմս լրագրաց
թագաւորը կը կոչուի շատերէն. և այս
աստիճանի համբաւ որ ունեցած է՝ Պ.
Ուոդրէն է, որ լրագրիս հիմնադրին
որդին է: Սովորաբար 40,000 օրինակ
կը տպուի օրը. իրեն տարեկան մուտքը
միայն վաճառականութե վերաբերեալ
ծանուցումներէն 3,000,000 ֆր. է, և
500,000 ֆր. ալ տուրք կը վճարէ միայն
այս մասիս համար. ամենէն աւելի լաւ
կատարելագործուած շոգեշարժ մամուլ
ներով կը տպուի. արդի հրատարակիչը
կը կոչուի Յովհ. Յովս. Լաւըն:

Սթրիքս Բրոքինգ. Աւաւտեան յի-
շատակագիր. սկզբնաւորած 1770^{ին}. Ի
սկզբան Ռեի ըսուած կուսակցութեան
կողմն էր, բայց հիմա Ռոպերդ Փիլի.

օտարաց քաղաքականութեան սաստիկ
դէմ դնող է:

Տէյլէ Դեյլ. ( ) րական նորալուրք.
1846^{ին} սկսած. ամենօրեայ. 3 բէննի է
թերթի մը գինը. ասոր սկսելուն պատ-
ճառը ամէն լրագրաց գինը նուազեցը-
նելու համար եղաւ. անոր համար սկըզ-
բան երկուք ու կէս բէննիով սկսաւ,
բայց վեց ամէն իրեքի հանեցին. ըստ
սկզբանց զուտ ռամկավարական:

Սթրիքս Զերլա. Աւաւտեան պատ-
գամաւոր. 1781^{ին} սկսած է. ամեն-
օրեայ ու 5 բէննի. մշակութեան կողմին
վերջին աստիճանի պաշտպան, որով և
Ռոպերդ Փիլի սաստիկ ընդդիմախօս.
որովհետեւ այս պաշտօնեայն եղաւ, որ
ցորենի մաքսը թեթեւցուց և Մագդիա
մոնները դիւրացուց:

Սթրիքս Բադ. Աւաւտեան թըր-
թաբեր կամ սուրհանդակ. ազնուա-
կան և եկեղեցական գլխաւորաց կողմն
է ու պաշտպան. 1772^{ին} սկսած. 5 բէն-
նի. օտար ազգաց քաղաքականութեան
վրայ լաւ տեղեակ:

Սթրիքս Էպիքրայլը. Աւաւտեան
ազգարար. ազատական և մասնաւորաւ
պէս մահուան պատիժը վերցնելու
պաշտպան. 1793^{ին} սկզբնաւորած. 5
բէննի. 3000^ե չափ բաժանորդ ունի
իր ծախուցը:

Բլեյք Լէճը. Հասարակաց հա-
շուէգիր. 1759^{ին} սկսած է և զուտ աւ-
ւարական է:

Այս ամէն լրագիրներս առաւօտնե-
րը կը հրատարակուին: Իսկ ետեւիները
իրիկունը:

Լայքէ. Սուրհանդակ. 3 բէննի.
Տէյլէ Աիուզի երեկոյեան թերթերն
են, որ այս անունով կը հրատարակուին:

Լյու. Երկրագունտ. 1811^{ին} սկը-
սած. 5 բէննի. կրօնական ազատու-
թեան կողմնակից է. գրեթէ միայն իր
կուսակցաց հատուածները կ'ընդունի:

Սթրիքս. Գրօշ. 1827^{ին} սկզբնա-
ւորած. գինը 5 բէննի. եկեղեցականաց
լրագիր է. անփոփոխ ու հաստատուն
իր սկզբանցը մէջ. ամենայն կերպով
նման է Սթրիքս Զերլաի. որովհետեւ